

Polacy o katastrofie ekologicznej na Odrze i czystości najbliższej okolicy

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

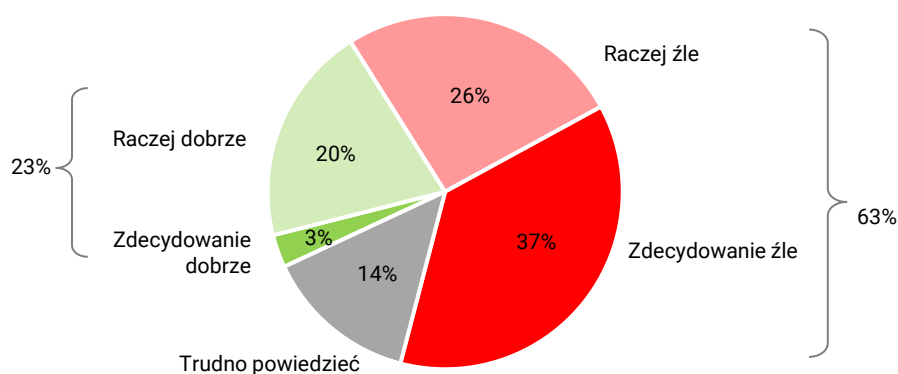
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

We wrześniowym sondażu¹ zapytaliśmy o to, jak instytucje państwa radziły sobie dotychczas z katastrofą ekologiczną na Odrze, czy potrzebny jest stały monitoring rzek i jezior, a także powtórnie – po blisko dwóch latach² – poprosiliśmy badanych o ocenę czystości najbliższej okolicy, uwzględniając w tym również wody powierzchniowe.

Działania organów państwa polskiego wobec katastrofy ekologicznej na Odrze są odbierane na ogół krytycznie. Źle ocenia je niemal dwie trzecie Polaków (63%), w tym prawie dwie piąte (37%) wyraża tę opinię w sposób kategoriyczny. Przeciwnego zdania jest niespełna co czwarty badany (23%).

CBOS

RYS. 1. Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe działania organów polskiego państwa wobec katastrofy ekologicznej na Odrze?

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (389) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

– wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),

– wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,

– samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 5 do 15 września 2022 roku na próbie liczącej 1119 osób (w tym: 58,0% metodą CAPI, 25,3% – CATI i 16,7% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Zob. komunikat CBOS „Świadomość ekologiczna Polaków”, grudzień 2020 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

Na oceny działań państwa wobec zanieczyszczenia Odry najsilniej wpływają preferencje partyjne i stosunek do rządu. Jego zwolennicy przeważnie pozytywnie odnoszą się do działań organów państwa w tym zakresie, choć – co warto podkreślić – niemała ich część, bo blisko jedna trzecia, wyraża przeciwną opinię. Niemal jednogłośnie w tej sprawie są przeciwnicy rządu, którzy w ogromnej większości wystawiają oceny negatywne. Taką opinię podziela też przeważająca część obojętnych wobec gabinetu Mateusza Morawieckiego.

TABELA 1

Stosunek do rządu*	Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe działania organów polskiego państwa wobec katastrofy ekologicznej na Odrze?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zwolennicy	55	30	15
Przeciwnicy	7	85	8
Obojętni	18	59	23

* Pominęto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Działania państwa wobec kryzysu ekologicznego na Odrze na ogół pozytywnie oceniają wyborcy rządzącego ugrupowania, a w znacznej większości negatywnie wyborcy ugrupowań opozycyjnych, szczególnie Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i Polski 2050 Szymona Hołowni. Krytyczne są też osoby niemające sprecyzowanych preferencji partyjnych i niezamierzające głosować.

TABELA 2

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe działania organów polskiego państwa wobec katastrofy ekologicznej na Odrze?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	61	25	14
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	18	68	14
Polska 2050 Szymona Hołowni	7	87	6
Lewica*	5	91	5
Koalicja Obywatelska	4	91	5
Niezdecydowani, na kogo głosować	17	62	21
Niezamierzający głosować	17	64	19

* Uwaga, niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

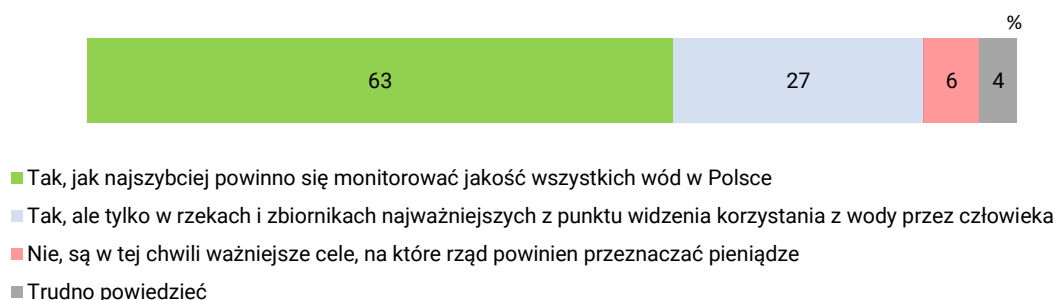
Aprobatą działań państwa wobec zanieczyszczenia Odry wyróżniają się te grupy społeczno-demograficzne, które relatywnie często sytuują się wśród wyborców Prawa i Sprawiedliwości oraz zwolenników rządu. Są to osoby o poglądach prawicowych, zaangażowane religijnie, a poza tym najstarsi ankietowani, pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych (w tym rolnicy) i uzyskujący niskie (ale nie najniższe) dochody *per capita*. Z kolei najbardziej niezadowoleni z tego, jak instytucje państwa rozwiązują ten kryzys, są identyfikujący się z lewicą, nieuczestniczący w praktykach religijnych, jak również młodszy badani, w wieku od 25 do 34 lat, mieszkańcy największych miast, najlepiej wykształceni, pracujący w sektorze prywatnym, kadra kierownicza i specjaliści, pracownicy administracyjno-biurowi, prywatni przedsiębiorcy, uzyskujący wysokie dochody w przeliczeniu

na osobę w gospodarstwie domowym oraz źle oceniający własną sytuację materialną (zob. tabelę aneksową 1). Można dodać, że stosunkowo gorzej niż inni działania państwa wobec katastrofy ekologicznej na Odrze oceniają mieszkańcy zachodniej części kraju, tj. makroregionu północno-zachodniego (73% wobec 14% oceniających dobrze) i – w mniejszym stopniu – południowo-zachodniego (68% wobec 23%), lepiej natomiast badani z makroregionu wschodniego (32% wobec 47% oceniających negatywnie) i centralnego (30% wobec 54%).

Ogromna większość ankietowanych uważa, że w naszym kraju powinien funkcjonować stały monitoring jakości wody w rzekach i jeziorach, w tym blisko dwie trzecie (63%) opowiada się za wprowadzeniem go jak najszybciej dla wszystkich wód w Polsce, a ponad jedna czwarta (27%) kontrolowałaby wyłącznie te, które są najważniejsze z punktu widzenia korzystania z wody przez człowieka. Nieliczni (6%) deklarują, że są w tej chwili ważniejsze rzeczy, na które rząd powinien przeznaczyć pieniądze.

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się wprowadzić stały monitoring jakości wody w rzekach, jeziorach itp.?

We wszystkich elektoratach partyjnych dominuje poparcie dla monitoringu wód powierzchniowych. O konieczności monitorowania wszystkich wód w Polsce najczęściej są przekonani zwolennicy Koalicji Obywatelskiej, Polski 2050 Szymona Hołowni i Lewicy, z kolei wyborcy Prawa i Sprawiedliwości i Konfederacji relatywnie częściej wskazują na potrzebę monitorowania tylko rzek i zbiorników istotnych z punktu widzenia obywateli. W dwóch ostatnich elektoratach nieco częściej pojawiają się też głosy, że nie powinno się tego robić, ponieważ są ważniejsze sprawy.

TABELA 3

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się wprowadzić stały monitoring jakości wody w rzekach, jeziorach itp.?			
	Tak, jak najszybciej powinno się monitorować jakość wszystkich wód w Polsce	Tak, ale tylko w rzekach i zbiornikach najważniejszych z punktu widzenia korzystania z wody przez człowieka	Nie, są w tej chwili ważniejsze cele, na które rząd powinien przeznaczyć pieniądze	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Koalicja Obywatelska	79	18	3	1
Polska 2050 Szymona Hołowni	79	20	0	1
Lewica*	73	24	2	2
Prawo i Sprawiedliwość	57	34	4	5
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	54	33	14	0
Niezdecydowani, na kogo głosować	48	32	11	9
Niezamierzający głosować	62	25	7	6

* Uwaga, niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

O pilnej potrzebie monitorowania wszystkich wód powierzchniowych w kraju częściej niż inni są przekonani mieszkańcy największych miast (81%), respondenci z województwa mazowieckiego (72%), uzyskujący wysokie dochody *per capita* (74%), nieangażujący się w praktyki religijne (72%) i identyfikujący się z lewicą (70%). Jako mniej pilną potrzebę, ograniczoną wyłącznie do rzek i zbiorników użytecznych dla człowieka, monitoring postrzegają względnie często respondenci z makroregionu wschodniego (40%), mieszkańcy wsi (34%), pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych (50%), w tym rolnicy (42%). Ci ostatni, jak również technicy i średni personel, wyróżniają się także deklaracjami, że są w tej chwili ważniejsze potrzeby (odpowiednio: 15% i 14%).

Jak Polacy postrzegają czystość swojej okolicy i czy coś się w tym względzie zmieniło przez ostatnie dwa lata? Poprosiliśmy badanych o wystawienie ocen na pięciopunktowej skali. Relatywnie najlepiej oceniana jest czystość okolicznych ulic, chodników, dróg, skwerów i trawników (63% wystawiających co najmniej 4 wobec 23% oceniających przeciętnie [3] i 13% oceniających źle [1 i 2]). Przeważnie pozytywnie respondenci oceniają także czystość powietrza w swojej okolicy, choć w tym przypadku nieco częściej pojawiają się też noty negatywne (odpowiednio: 57% wobec 24% i 18%). Na tym tle względnie najgorzej wypada czystość wód powierzchniowych – rzek, jezior, morza – którą ponad jedna trzecia ankietowanych (35%) ocenia dobrze, 29% – przeciętnie, a więcej niż jedna czwarta (27%) – źle.

TABELA 4

Oceny od 1 do 5, gdzie „1” oznacza ocenę bardzo złą, a „5” bardzo dobrą	Jak ocenił(a)by Pan(i) okolicę, w której Pan(i) mieszka, pod względem:					
	czystości powietrza		czystości otoczenia – ulic, chodników, dróg, trawników, skwerów		czystości okolicznych wód powierzchniowych – rzek, jezior, morza	
	w procentach					
1 Bardzo zła	7	18	3	13	7	27
2	11		10		20	
3	24	24	23	23	29	29
4	34	57	42	63	26	35
5 Bardzo dobra	23		21		9	
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	9	9
Średnia na skali od 1 do 5	3,55		3,67		3,10	

Od poprzedniego pomiaru sprzed około dwóch lat nie zmieniło się postrzeganie przez badanych swojej okolicy pod względem czystości ulic, chodników, skwerów i trawników. Poprawiły się nieco oceny jakości powietrza, natomiast pogorszyły – również w niewielkim stopniu – opinie o czystości wód powierzchniowych.

TABELA 5

Oceny od 1 do 5, gdzie „1” oznacza ocenę bardzo złą, a „5” bardzo dobrą	Jak ocenil(a)by Pan(i) okolicę, w której Pan(i) mieszka, pod względem:					
	czystości powietrza		czystości otoczenia – ulic, chodników, dróg, trawników, skwerów		czystości okolicznych wód powierzchniowych – rzek, jezior, morza	
	X '20	IX '22	X '20	IX '22	X '20	IX '22
	w procentach					
1 Bardzo zła	19	18	13	13	22	27
2						
3	28	24	25	23	29	29
4						
5 Bardzo dobra	51	57	61	63	38	35
Trudno powiedzieć	1	1	2	1	11	9
Średnia na skali od 1 do 5	3,46	3,55	3,64	3,67	3,21	3,10

Czystość najbliższego otoczenia we wszystkich trzech wymiarach lepiej niż przeciętnie oceniają mieszkańcy wsi i małych miast (poniżej 20 000 ludności), natomiast gorzej mieszkańcy miast liczących co najmniej 20 000 mieszkańców, a szczególnie tych półmilionowych i większych.

TABELA 6

Miejsce zamieszkania	Korzystając z ocen od 1 do 5, gdzie „1” oznacza ocenę bardzo złą, a „5” bardzo dobrą, jak ocenil(a)by Pan(i) okolicę, w której Pan(i) mieszka, pod względem:		
	czystości powietrza	czystości otoczenia – ulic, chodników, dróg, trawników, skwerów	czystości okolicznych wód powierzchniowych – rzek, jezior, morza
	średnia		
Wieś	3,97	3,82	3,39
Miasto do 19 999	3,70	3,79	3,33
20 000 – 99 999	3,14	3,44	2,88
100 000 – 499 999	3,20	3,59	2,77
500 000 i więcej mieszk.	3,04	3,56	2,50
Ogółem	3,55	3,67	3,10

Stan wód powierzchniowych najgorzej oceniają badani z Polski zachodniej, tj. makroregionu północno-zachodniego (zwłaszcza z województwa lubuskiego – 2,27, ale też wielkopolskiego – 2,90 i w najmniejszym stopniu zachodniopomorskiego – 2,98) i południowo-zachodniego (przede wszystkim z województwa dolnośląskiego – 2,85), a także z województwa pomorskiego (2,90) i łódzkiego (2,91). Jakość powietrza wydaje się być najbardziej problematyczna w makroregionie południowym (województwo śląskie – 3,04 i małopolskie – 3,22), a czystość otoczenia w województwie dolnośląskim (3,33). Stosunkowo dobrze we wszystkich trzech aspektach – jeśli bazować na deklaracjach – wypada wschód Polski.

TABELA 7

Makroregion	Korzystając z ocen od 1 do 5, gdzie „1” oznacza ocenę bardzo złą, a „5” bardzo dobrą, jak ocenił(a)by Pan(i) okolice, w której Pan(i) mieszka, pod względem:		
	czystości powietrza	czystości otoczenia – ulic, chodników, dróg, trawników, skwerów	czystości okolicznych wód powierzchniowych – rzek, jezior, morza
	średnia		
Centralny	3,46	3,58	3,06
Południowy	3,12	3,68	3,24
Wschodni	3,80	3,83	3,31
Północno-zachodni	3,69	3,62	2,82
Południowo-zachodni	3,51	3,43	2,89
Północny	3,90	3,71	3,27
Województwo mazowieckie	3,53	3,76	2,99
Ogółem	3,55	3,67	3,10

Postrzeżenie czystości okolicy jest miarą subiektywną – badani mogą wykazywać się różną wrażliwością w tym względzie. Na ocenę czystości okolicy wpływa więc nie tylko usytuowanie geograficzne, ale i społeczno-demograficzne ankietowanych. Ogólnie rzecz biorąc, nieco lepsze oceny wystawiają starsi – szczególnie najstarsi – badani, najslabiej wykształceni, pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych, w tym rolnicy. Z kolei niższymi ocenami wyróżniają się przede wszystkim młodszy respondenci, zwłaszcza poniżej 25 lat, mający wyższe wykształcenie, kadra kierownicza i specjaliści, a jeśli chodzi o czystość otoczenia takiego, jak chodniki, drogi, trawniki itp. – źle sytuowani (zob. tabele aneksowe 3–5).

Polacy na ogół źle oceniają działania organów państwa wobec katastrofy ekologicznej na Odrze. Wprawdzie opinie w tej kwestii w widoczny sposób zależą od nastawienia do rządu i sympatii partyjnych ankietowanych, jednak nawet wśród zwolenników gabinetu Mateusza Morawieckiego oraz wyborców Prawa i Sprawiedliwości zauważalna część głosów w tej sprawie jest krytyczna. Badani dość jednomyślnie opowiadają się za wprowadzeniem monitoringu jakości wody w rzekach i jeziorach, przy czym większość uważa, że trzeba to zrobić niezwłocznie i kontrolować wszystkie wody powierzchniowe, nie tylko te istotne z punktu widzenia użyteczności dla człowieka. Tylko nieliczni twierdzą, że są obecnie ważniejsze sprawy, na które rząd powinien przeznaczyć pieniądze. Podobnie jak przed dwoma laty Polacy lepiej oceniają czystość swojego otoczenia (chodniki, drogi, ulice, trawniki, skwery) i powietrza w najbliższej okolicy niż czystość wód powierzchniowych. Wprawdzie czystość okolicznych rzek i zbiorników wodnych częściej jest postrzegana pozytywnie niż negatywnie, ale opinie w tej sprawie są bardzo podzielone i nieco gorsze niż dwa lata temu. Można dodać, że generalnie więcej krytycznych ocen wystawiają mieszkańcy Polski zachodniej, prawdopodobnie bardziej uwrażliwieni w tym względzie przez bliskość geograficzną miejsca katastrofy.

Opracował

Michał Feliksiak